

Valstybinės bibliografijos tarnyboje greitai pradės veikti katalogo "Parduodamos knygos" padalinys. Tai bendradarbiavimo tarp visuomeninių bei privačių įmonių forma, duodanti pelną. Jos esmė ta, kad leidėjai gali naudotis mėnesiniais valstybinės bibliografijos leidiniais savo parduodamų knygų reklamai. Valstybinės bibliografijos leidinyje įrašai bus išdėstomi pagal Diuji dešimtainę klasifikaciją kaip kituose Italijos valstybinės bibliografijos leidiniuose bei pagal autorių vardus. Įrašai bus labai paprasti, o paieška galima pagal autorių, klasifikacijos indeksą, leidėją ir ISBN. Ši paslauga bus teikiama tik tiems leidėjams, kurie laikysis redakcinės kolegijos programos reikalavimų (o pirmiausia tiems, kurie dalyvavo EDIFICARE projekte). Atsakingas už valstybinės bibliografijos platinimą asmuo kas mėnesį turės surinkti duomenis iš leidėjų ir perduoti juos bibliografijos tarnybai, kuri šiuos duomenis tikrins, atnaujins bei papildys. Abu partneriai galės naudotis šios sistemos teikiama privalumais: leidėjams Italijos valstybinė bibliografija bus kanalu, padedančiu įsiterpti į Italijos bei užsienio knygų rinką, o valstybinė bibliografija pakels savo autoritetą kontroliuodama katalogavimą ir teikdama bibliografinę paslaugas bei informaciją, reikalingą komplektuojant

bibliotekas per prekybos tinklą. Ši paslauga turėtų vyrėti įvairiose Italijos leidybinėse programose.

Pirmasis "Catalogo..." leidimas išėjo 1975 m. Darbas prasidėjo įtraukiant įrašus (57 000), išspausdintus 1972 m. leidinyje "Parduodamos knygos", kurį parengė Italijos leidėjų asociacija. Nedidelės popieriaus juostelės buvo lipdomos kortelėse, ištaisytos bei atnaujintos pagal leidėjų katalogus. Pirmąjį leidimą sudarė 92 000 pavadinimų iš 360 leidyklų. Leidinys buvo trijų dalių: autoriai, antraštės bei dalykų rodyklė. Kelerius metus mes tyrėme rinką: nauji leidiniai išėjo 1976 ir 1979 m., priedas - 1980 m., po to kiekvienais metais, kol nuo 1991 m. šis leidinys tapo metininku. Pirmajame leidinyje buvo tik svarbiausi duomenys: daugeliu atvejų mes žinojome tik autoriaus pavardę, antraštę, kainą bei leidėją. 1995 m. leidinyje buvo apie 290 000 pavadinimų iš 2 600 leidyklų. Lyginant su ankstesniu leidimu, jis pasipildė maždaug 40 000 pavadinimų, 15 000 buvo išbraukta, nes jų jau nebuvo galima įsigyti.

Iš anglų k. vertė M. Prokopčik

UDK 015.001(460)

Ispanų valstybinė bibliografija

Pilar DOMINGUEZ

Ispanijos nacionalinė biblioteka, Paseo de Recoletos 20, E-28071 Madrid, Spain

Ispanijos privalomojo egzemplioriaus sistema remiasi 1957 m. įstatymu, kurį papildė 1971 ir 1973 m. potvarkiai. Šiuo metu rengiamas įstatymas, atitinkantis naujus poreikius, kuriame turėtų atsispindėti decentralizuotas valdymas (situacija po 1973 m.) bei informacijos naujose laikmenose kontrolė ir komplektavimas.

Visos Ispanijos spaustuvės pagal privalomojo egzemplioriaus įstatymą privalo pateikti 5 egzempliorius kiekvieno leidinio, turinčio ISBN (3 egzempliorius - Nacionalinei bibliotekai, 2 egzempliorius - atitinkamos autonominės srities regioninei bibliotekai). Leidinių, kurie neturi ISBN, reikia pateikti tik 3.

Gana sudėtinga nustatyti laiką, kuris pračina nuo dokumento išleidimo iki jo pristatymo privalomojo egzemplioriaus tarnybai. Paprastai tai trunka 3-4 mėnesius. Tokia tarnyba yra kiekvienoje autonominėje srityje. Ji kaupia naujus leidinius ir kontroliuoja visą procedūrą. Šios tarnybos perduoda 3 kiekvieno leidinio egzempliorius į centrinę tarnybą, kuri yra Nacionalinėje bibliotekoje.

Gaunamų leidinių apdorojimo procesas kompiuterizuotas. Nacionalinė biblioteka turi automatizuotą sistemą ARIADNA, į kurią įvedami naujai gautų leidinių įrašai, įskaitant privalomuosius egzempliorius. Šiuo metu Nacionalinė biblioteka dalyvauja EDI projekte, skirtame perkamiems leidiniams apdoroti. Šį projektą būtų galima taikyti ir privalomiesiems egzemplioriams tvarkyti. Tai padėtų stiprinti ryšius su leidėjais siekiant pagreitinti bibliografinių įrašų rengimą ir likviduoti atsilikimus.

Nacionalinė biblioteka kataloguoja visus dokumentus, gautus kaip privalomąjį egzempliorių. Tai yra "Ispanų bibliografijos" įrašų rengimo pagrindas. Dauguma įrašų renkiama vietoje, tačiau kai kurie, ypač užsienio leidinių bibliografiniai įrašai, gaunami iš užsienio duomenų bazių (Bibliographie de la France, British National Bibliography ir kt.). Įrašai sudaromi pagal ISBD (visi ISBD yra išversti į ispanų kalbą).

Ispaniškos katalogavimo taisyklės remiasi anglų-amerikiečių taisyklėmis. Pataisytas 1985 m. leidinio leidimas išėjo 1994 m. Pagal šias taisykles jau kiek laiko rengiami "Ispanų bibliografijos" įrašai. Nacionalinės bibliotekos dalykinių rubrikų pagrindą sudaro Kongreso bibliotekos dalykinės rubrikos. Taip pat reikia pažymėti, kad yra parengti ispaniški GARE ("Guidelines for Authority and Reference

Entries") ir GSARE ("Guidelines for Subject Authority and Reference Entries") variantai.

Klasifikavimui naudojama Universalioji dešimtainė klasifikacija. Ispanijoje naudojamas formatas IBERMARC yra labai artimas USMARC. Šiuo metu yra trys IBERMARC formatai: autorizuotų failų, bibliografinis ir fondų. Ispanų bibliografijos įrašai gali būti keičiami įrašais UNIMARC formate.

Nacionalinėje bibliotekoje yra Katalogavimo skyrius, kurio poskyriai atsako už atskirų leidinių rūšių (monografijų, serialinių leidinių, natų, žemėlapių) katalogavimą, bei Dalykinimo skyrius, nors iš esmės abu skyriai dirba kartu. Atskiras poskyris kontroliuoja autorizuotus įrašus. Kataloguojama ir klasifikuojama dialogo režimu. Leidinius kataloguoja ir klasifikuoja 52 žmonės. Įrašai parengiami per 5 mėnesius nuo leidinių gavimo.

Nacionalinė biblioteka vykdo specialią valstybinės bibliografijos rengimo programą bei atsako už valstybinės bibliografijos produktų leidybą. Šiuo metu sudaromi monografijų, serialinių leidinių, natų ir žemėlapių bibliografiniai įrašai.

Monografijų bibliografija leidžiama kiekvieną mėnesį (išeina mėnesio pradžioje), metų gale - suvestinė metinė autorių rodyklė. Serialinių leidinių bibliografija išeina kartą per metus, kitos bibliografijos nuo 1995 m. taip pat pradėtos leisti kartą per metus. Jas sudaro medžiaga įvairiose informacijos laikmenose, t.y. vaizdo ir garso įrašai, taip pat kompiuteriniai failai. Ispanų bibliografija CD-ROM'e leidžiama kas trys mėnesiai.

Bibliografinių produktų gamybos metinė kaina sudaro 13 mln. pesetų.

Duomenų bazės įrašų skaičius:

monografijos	50 000
serialiniai leidiniai	37 000
žemėlapiai	1500
natos	15 000
garso įrašai	15 000
autorizuoti duomenys (individualūs ir kolektyviniai autoriai, antraštės, dalykai)	1 400 000

Įrašus spausdintose laikmenose ir CD-ROM'uose perduoda bei platina privačios kompanijos. Išimtį sudaro įrašai magnetinėse juostose ir diskuose, kurie gaminami specia-

liu vartotojų prašymu. Šiuos įrašus platina pati biblioteka. Valstybinės bibliografijos produktų pardavimo kainos: spausdintos laikmenos: metinės prenumeratos kaina - 20 000 pesetų; vieneto kaina - 2000 pesetų; CD-ROM'o kaina - 180 000 pesetų; įrašų iš duomenų bazės: vienos vartotojo užklauso kaina - 5 pesetai; magnetinės juostos kaina: Ispanijoje - 3500 pesetų; Europos šalyse - 5000 pesetų; Amerikoje - 6000 pesetų; disko kaina - 400 pesetų; spausdinti įrašai:

iki 50 įrašų - duodami nemokamai;
virš 50 įrašų - vieno puslapio kaina - 10 pesetų.

Kainos nėra labai aukštos. Antra vertus, kadangi biblioteka yra visuomeninė institucija, jos tikslas yra teikti paslaugas, o ne gauti pelno.

Bibliografija spausdintoje laikmenoje leidžiama 2500 egzempliorių tiražu. Bibliografijos tarnybų siūlomomis paslaugomis naudojami: CD-ROM'ais - 245 prenumeratoriai (Ispanijoje ir užsienyje); spausdintomis laikmenomis - 500 prenumeratorių. Specialių užsakymų paieškai duomenų bazėje nėra daug.

Pagrindiniai bibliografinių įrašų vartotojai yra viešosios bibliotekos. Universitetų bibliotekos nenaudoja bibliografinių įrašų einamajam katalogavimui.

Katalonijos biblioteka

Netolima praeitis (1981-1993)

Nuo 1981 iki 1993 metų Katalonijos valstybinė bibliografija registravo Katalonijoje spausdintas knygas ir periodinius leidinius. Ją rengė ir platino Institut Català de Bibliografia (ICB). ICB rengė Katalonijoje spausdintas medžiagos bibliografinius įrašus, pagal nustatytus kriterijus taikomus valstybinėms bibliografijoms. Kartu ICB rengė ir bibliografinius standartus: išvertė visus ISBD; pritaikė UKMARC formatą buvusiam CATMARC (Katalonijos MARC formatui); parengė Katalonijos dalykinių rubrikų sąrašą; baigia versti AACR ir pan.

Nuo 1981 m. Katalonijos biblioteka pagal privalomojo egzemplioriaus įstatymą gaudavo visus Katalonijoje leidžiamus spausdintus dokumentus. Be Katalonijos bibliotekos, keturios didžiosios Katalonijos viešosios bibliotekos taip pat gaudavo šį egzempliorių iš savo teritorinių sričių (Barselonos, Taragonos, Heridos ir Geronos). Dialogo režimu bibliografiniai duomenys buvo perduodami iš ICB į Katalonijos biblioteką, kur jie įvedami į kompiuterinį katalogą.

Bendras tokių bibliografinių įrašų kiekis, užregistruotas Katalonijos nacionalinėje bibliografijoje, siekia 200 000 ir apima nuo 1981 m. Katalonijoje spausdintas knygas bei periodinius leidinius. Į šį skaičių neįeina autorizuoti įrašai.

1990 metais pradėtas įgyvendinti Ispanijos kultūros ministerijos pasiūlytas projektas sukurti bendrą Ispanijos bibliografinio paveldo suvestinį katalogą, kuris apimtų tiek senąsias spausdintas visuomenei prieinamas knygas bei privačias kolekcijas, tiek bibliotekose sukauptus dokumentus. Bendrume Kultūros ministerijos ir projekte dalyvaujančių partnerių susitikime 1995 m. birželio mėn. buvo svarstomos programos įgyvendinimo perspektyvos tolesniam 5-erių metų laikotarpiui.

Katalonijos bibliotekų sistemos įstatymas ir Nacionalinės bibliotekos bei valstybinės bibliografijos tarnybų reorganizavimas (1993)

Šis įstatymas Katalonijos bibliotekai suteikė nacionalinės bibliotekos statusą, nustatė naujas politinės ir profesinės veiklos struktūras. ICB buvo likviduotas ir jo funkcijos perduotos Katalonijos bibliotekai. Nuo 1994 m. kovo mėn. Katalonijos biblioteka tapo nauja savarankiška organizacija, priklausančia Katalonijos kultūros ministerijai.

Katalonijos biblioteka yra valstybinė institucija, atsakinga už bibliografinių įrašų kūrimą, rinkimą ir platinimą, už tarptautinių standartų taikymą Katalonijoje ir Katalonijos asmenvardžių autorizuotų įrašų katalogą.

Remiantis nauju įstatymu Privalomojo egzemplioriaus tarnyba perkelta į Katalonijos biblioteką. Naujoji tarnyba bibliotekoje įsteigta kaip grandis, koordinuojanti privalomojo egzemplioriaus įstatymo vykdymą bei dokumentų perdavimą ne tik Katalonijos bibliotekoms, bet ir Ispanijos nacionalinei bibliotekai.

Ispanijos bibliografinio paveldo suvestinio katalogo bendrosios programos vykdymas buvo pavestas Katalonijos bibliotekos Spausdintos produkcijos saugojimo ir specialiujų kolekcijų skyriui.

Katalonijos valstybinės bibliografijos tarnybų perspektyvos. Dabartinė situacija ir artimiausi uždaviniai

Katalonijos kultūros ministerija 1994-1995 m. perkėlė įstaigas, tarnybas, ekonominius resursus ir darbuotojus į Katalonijos biblioteką. Struktūros požiūriu biblioteka tapo didele organizacija. Naująją struktūrą patvirtino Bibliotekos Taryba (1995 m. gegužės mėn.).

Valstybinės bibliografijos tarnybos šiuo metu yra visiškai reorganizuotos atsižvelgiant į Katalonijos ir Ispanijos situaciją bei poreikius ir į tarptautinius laimėjimus. Dabar leidžiamas Katalonijos akademinė bibliotekų suvestinis katalogas, kurio pagrindas yra Katalonijos universitetų bibliotekų šaltiniai (iš viso 8 universitetinės organizacijos) ir pačios bibliotekos informacijos resursai. Vietinių viešųjų bibliotekų tinklas jungiasi prie šio suvestinio katalogo; Katalonijos biblioteka parengs vieningą katalogą, pagrįstą įvairių organizacijų bendradarbiavimu.

Priimtų standartų peržiūrėjimas, apibrėžimų specifikavimas ir MARC formato taikymas yra pagrindiniai Katalo-

nijos bibliotekos Nacionalinės standartų tarnybos veiklos tikslai.

Ispanijoje 1958 m. priimtas privalomojo egzemplioriaus įstatymas dabar nebeefektyvus ir negarantuoja pagrindinių privalomojo egzemplioriaus nuostatų ir tikslų realizavimo. Naujas jo projektas buvo aptartas Ispanijos parlamente. Jis apims ir naujas informacijos laikmenas.

Dar du dalykai iš esmės keičia valstybinės bibliografijos tarnybų sistemą Katalonijoje:

1. Naujos kompiuterinės sistemos diegimas Katalonijos bibliotekoje.

Bibliotekos operacijos buvo tik iš dalies automatizuotos (katalogavimas, OPAC, komplektavimas, periodinių leidinių kontrolė ir Privalomojo egzemplioriaus tarnyba). Nuo 1990 m., bibliotekai vystantis ir plečiantis, sistema nebeatitiko reikalavimų. Buvo sukurta nauja kompiuterinė sis-

tema, reikalaujanti visiško bibliotekos veiklos procesų automatizavimo.

2. Bendradarbiavimo tarp Ispanijos nacionalinės ir Katalonijos bibliotekų sutarties formuluotė.

Bendradarbiavimo susitarimas pasirašytas 1995 m. balandžio 20 d. Pagrindinės sritys, kurioms skiriamas ypatingas dėmesys, yra privalomasis egzempliorius, tarptautinės ir Ispanijos bei Katalonijos valstybinės bibliografijos. Šiuo metu valstybinės bibliografijos, bibliografinių ir MARC dokumentų rengimo darbus atlieka specialūs jungtiniai komitetai.

Katalonijos biblioteka apdoroja 50 proc. visos Ispanijoje leidžiamos spausdintos produkcijos.

Iš anglų k. vertė M. Prokopčik